Jorddelningsväsendet i Sverige och statistiken

Author(s): Nils Wohlin

Source: *Ekonomisk Tidskrift*, Årg. 9 (1907), pp. 415-454

Published by: Wiley on behalf of The Scandinavian Journal of Economics

Stable URL: <http://www.jstor.org/stable/3436798>

Accessed: 22-06-2016 18:17 UTC

Your use of the JSTOR archive indicates your acceptance of the Terms & Conditions of Use, available at
<http://about.jstor.org/terms>

JSTOR is a not-for-profit service that helps scholars, researchers, and students discover, use, and build upon a wide range of content in a trusted digital archive. We use information technology and tools to increase productivity and facilitate new forms of scholarship. For more information about JSTOR, please contact support@jstor.org.

The Scandinavian Journal of Economics, Wiley are collaborating with JSTOR to digitize, preserve and extend access to *Ekonomisk Tidskrift*

Jorddelningsväsendet i Sverige och statistiken.

Af Nils Wohlin.

Frågan om vår svenska officiella statistiks ställning till jorddelningsväsendet i riket torde under den närmare framtiden blifva aktuell, då å ena sidan genom det föreslagna nya jordregistret en omorganisation af fastighetsbokföringen för rikets landsbygd är att förvänta, och å den andra sidan en omdaning af rikets officiella statistik förberedes. Den officiella statistiken har på denna punkt, på grund af det sätt hvarpå den på sin tid planlades, varit särskildt bristfällig; då emellertid jordfrågorna och särskildt jordfördelningsfrågan alltjämt växa i aktualitet, växa äfven behoven för olika ändamål att erhålla dessa frågor på ett tillfredställande sätt statistiskt belysta. Planläggningen af detta sistnämnda kan emellertid icke gärna vara annat än den officiella statistikens uppgift.

En statistik öfver jorddelningen kan vara *antingen* en statistik öfver jorddelningens historiska fortskridande sedan dess begynnelse eller sedan längre tid tillbaka *eller* en statistik enbart öfver jorddelningens ståndpunkt vid en viss särskild tidpunkt. För kännedomen om Sveriges agrariska historia är en statistik af det förra slaget utomordentligt önskvärd; nedan skall redogöras för de synpunkter, som vid en sådan måste beaktas, och för beskaffenheten af det material, som för detta ändamål står till buds. För frågan åter om den nuvarande officiella statistikens omorganisation på ifrågasvarande punkt, är det uppenbarligen tillfyllest att taga det senare fallet i betraktande.

En statistik öfver jorddelningens ståndpunkt vid en viss tidpunkt eller, såsom man äfven kan säga, öfver jordfördelningen vid samma tidpunkt måste anses hafva *fyra* uppgifter, hvilka visserligen i första hand synas ligga vid sidan af hvarandra, men hvilka dock ur flera allmänna synpunkter sammanhånga. Dessa uppgifter äro:

A) att vid tidpunkten ifråga angifva *den faktiska jorddelningens* standpunkt, d. v. s. antalet inom hvarje socken af särskilda fastigheter, tillkomna dels genom laga landtmäteriförrättningar eller, allmänne sagdt, förrättningar vid hvilka offentlig myndighet biträdt, dels genom sådana privata jorddelningsåtgärder, som ekonomiskt sedt äro af samma betydelse som de förra; hvilken statistik jämväl bör redogöra för de särskilda fastigheternas beskaffenhet af dels hemman, dels för alltid, på viss tid eller på listid afsöndrade lägenheter, äfvensom för de för fastigheterna i kameralt afseende bestämmande data, (jordnatur, taxeringsvärde, mantal eller motsvarande skattemått, ägorymd).

B) att vid samma tidpunkt angifva *den landtmäteritekniska jorddelningens* standpunkt, d. v. s. antalet inom hvarje socken af genom laga landtmäteriförrättningar (eller andra förrättningar vid hvilka offentlig myndighet biträdt) tillkomna särskilda fastigheter, hvilken statistik jämväl bör redogöra för samma förhållanden, som i föregående punkt nämnts, samt dessutom för det jorddelningsinstitut, som i hvarje fall kommit till användning.

C) att vid tidpunkten ifråga angifva, dels sockenvis, dels eventuellt för större delar af riket — planläggningen af denna statistikens lämpligaste anordning är ett särskildt kapitel — *jordägandeförhållandenas* standpunkt, d. v. s. antalet af på hvarje ägares hand samlade fastigheter eller komplexer af fastigheter äfvensom dessa egendomskomplexers storlek (i mantal, taxeringsvärde).

D) att vid tidpunkten ifråga angifva *den jordbrukstekniska jorddelningens* standpunkt, d. v. s. antalet sockenvis af då bestående jordbrukstekniska brukningsdelar; hvilken statistik jämväl bör redogöra för de besittningsformer, hvaruti dessas brukare innehafva desamma, äfvensom för största möjliga antal af för brukningsdelarna i tekniskt afseende bestämmande data (areal af olika ägoslag, antal af kreatur af olika slag o. s. v.).

Hvad först beträffar statistikerna af slagen A) och B), är följande att anmärka. De afse att angifva antalet och beskaffenheten i vissa hänseenden af de särskilda fastigheter, hvari hvarje jordeboksenhet är delad, oberoende utaf det förhållande, af hvilka personer dessa fastigheter ägas och nyttjas samt huru de äro i jordbrukstekniskt afseende sammanlagda eller uppdelade i bruk-

ningsdelar. Statistiken ifråga sättes emellertid, allt efter det ändamål, som med den afses, inför flere alternativ, eftersom »jorddelning» kan tagas i olika vidsträckta bemärkelser. Den kan inskränkas till att vara en statistik enbart öfver sådana parceller af hvarje jordeboksenhet, hvilka dels tillkommit genom af landtmätare verkställda laga jorddelningsförrättningar (vissa storskiften, enskiften, laga skiften, hemmansklyfningar, ägostyckningar) dels genom af K. Bfhde fastställda jordafsöndringar; eller den kan jämte de föregående medtaga ytterligare andra jordafsöndringar, eller den kan slutligen med genom jorddelning tillkomna särskilda fastigheter förstå äfven sådana hemmansdelar, som tillkommit genom delningar, vid hvilka offentlig myndighet icke medverkat. En statistik af det ofvan med B) betecknade slag, d. v. s. öfver den tekniska jorddelningen, bör vid valet mellan olika alternativ lämpligen planläggas i öfverensstämmelse med planen för det blifvande jordregistret, så att den såsom särskilda fastigheter betraktar dels genom landtmäteriförrättningar tillkomna parceller af hemman och lägenheter, dels sådana afsöndringar hvarå lagfart meddelats.¹ Om åter statistiken såsom särskilda fastigheter jämväl anser andra afsöndringar samt hemmansdelar, hvilka icke äro utbrutna genom landtmäteriförrättningar, men å hvilka olika ägare hafva laga fång och hvilka i teknisk mening disponeras hvar för sig, så är den af det slag som ofvan betecknats med A).

Skillnaden mellan dessa statistiker A) och B) är betydlig, dels därför att ju områden i riket finnas, hvarest jordstyckningsförhållandena ännu äro oreglerade af skiftet, dels och i synnerhet i det fall att statistikerna afse att sträcka sig tillbaka till äldre tider. En statistik af slaget B) nämligen, sådan den på grundval af det blifvande jordregistret kan tänkas utförd, kommer att betrakta jorddelningen ur formellt teknisk synpunkt och sålunda icke (undantagandes vissa storskiften) erkänna någon jorddelning bakom den tid, då enskiftet infördes. I verkligheten åter skedde naturligtvis långt före den tiden hemmansklyfningar i högst betydande omfattning (dels utan, dels ibland med biträde af landtmätare), och enskiftet från och med 1803 innebar endast en reglering af dessa redan då bestående särskildt ägda och särskildt

¹ Förslaget till förordning angående jordregister m. m. sid. 97.

brukade hemmanslotter. Betraktar man jorddelningen *historiskt*, är det sålunda en högst betydande skillnad mellan den faktiska jorddelningen och jorddelningen, sådan den kommer att af jordregistret representeras. Det ändamål, som med statistikerna A) och B) bör afses, är därför olika: statistiken B) är af behovet påkallad för kännedom om vårt landtmäteriväsens historia och våra jorddelningsinstituts historiska användning och betydelse; statistiken A) åter är af behovet påkallad för kännedom om den faktiska jorddelningens fortskridande och om vår agrariska historia i allmänhet.

En annan skillnad af väsentlig betydelse mellan dessa statistiker är följande. Statistiken B) betraktar jorddelningen formellt landtmäteritekniskt; om alltså genom landtmäteriförrättning ett hemman väl en gång lagligen delats (klufvits, styckats) i två delar, så betraktas det allt framgent såsom deladt, äfven om de båda parcellerna senare komma i samma ägares hand och faktiskt sammanläggas. Detta det blifvande jordregistrets uppfattning grundar sig som bekant därpå, att laglig sammanläggning i landtmäteriteknisk och rättslig mening ännu icke är tillåten i vårt land. Laglig sammanläggning åter i kameral mening har som bekant alltid varit tillåten mellan lotterna *inom samma jordeboksenhet*. En statistik öfver jorddelningen af slaget B) kommer sålunda äfven i det afseendet att representera något annat än den faktiska jorddelningen, att den *endast erkänner tillvaron af en fortskridande jordparcellering*. En statistik af slaget A) åter öfver den faktiska delningen af jordeboksenheterna bör, såsom i mantals- och taxeringslängderna sker, i den händelse flere lotter af samma jordeboksenhet äro komna i samma ägares hand, betrakta dessa såsom lagligen sammanlagda och endast redovisa för dem tillsammans. Däremot, om flere lotter af *olika* jordeboksenheter äro komna i samma ägares hand och sålunda endast *ur ägandesynpunkt* sammanlagda, redovisas detta icke af statistiker öfver jorddelningen af slagen A) eller B), utan af statistiken C); om de dessutom i *jordbrukstekniskt* afseende äro sammanlagda, redovisas detta af statistiken D).

En statistik af slaget C) innebär en statistik öfver jordbesittningen, hvilken sociala fråga som bekant i synnerhet för närvarande har aktualitet. Den afser att angifva antalet af på olika

ägares händer samlade komplexer af dels jordbruksfastighet, dels annan fastighet, jämte dessa fastighetskomplexers sammanlagda mantal och taxeringsvärde (eventuellt sammanlagda ägorymd af olika ägoslag); allt detta oberoende af i huru många delar jordpossessionerna, i den händelse de äro jordbruksfastigheter, tekniskt brukas. Det sätt, hvarpå dessa på hvarje hand samlade jordpossessioner sammansättas af de i A) och B) omnämnda särskilda fastigheter, kan visserligen för denna statistiks C) ändamål anses vara af mindre betydelse; då emellertid en statistik af detta slag, såsom nedan skall framhållas, måste hafva till förutsättning statistikerna A) och B), eller åtminstone bygga på samma material som dessa, möter intet hinder att äfven angifva detta inbördes förhållande.

Under förutsättning af tillvaron af en tillfredsställande statistik af slaget D), kan möjligen göras gällande den mindre behöfligheten af en statistik af detta slag C), på grund af det skäl, att en statistik öfver de tekniska brukningsdelarne, som därjämte angifver, huruvida dessa brukas af ägaren eller af annan person än ägaren, äfven på sätt och vis gifver en bild af de förhållanden i afseende å jordbesittningen, som statistiken C) afser att ådagalägga. Skillnaden häremellan är emellertid betydlig: i D) angifvas de af annan person än ägaren brukade brukningsdelar utan angifvande utaf, om denne ägare är för hvarje brukningsdel densamme som för de öfriga; om ett visst antal af andra än ägarne brukade brukningsdelar finnas inom en socken, lämnar den sålunda öppet, om dessa samtliga ägas af exempelvis ett och samma bolag eller om de ägas af ett större antal jordägare, hvilka hvar för sig hafva sina gårdar upplåtna åt andra till brukande. I synnerhet i äldre tid kan det förekomma, att bönder massvis inom en socken hafva sina hemman upplåtna åt andra under hälftenbruk eller åt söner och mågar mot undantagsförmåner; i sådant fall innebär det förhållandet, att en stor procent af hemmanen inom socknen brukas af andra än ägarne, uppenbarligen något i socialt hänseende helt annat än förekomsten af en latifundiebildning. För det ändamål, som med statistiken C) kanske i främsta rummet åsyftas, nämligen kännedom om latifundiens förekomst och förändringar, är statistiken D) sålunda icke användbar, så mycket mindre som

den ej lämnar upplysning om det förhållande, huruvida ägarne äro enskilde eller juridiska personer.

En statistik af slaget D), hvilken angifver antalet och beskaffenheten i afseende å areal etc. af de i jordbrukstekniskt afseende skilda enheter eller s. k. brukningsdelar, oberoende utaf, af hvilka i kameralt och rättsligt afseende särskilda fastigheter dessa sammansättas eller huruvida de äro genom laga jorddelningsåtgärder skilda från närgränsande brukningsdelar eller icke, har naturligen ur såväl jordbruksteknisk som allmännare jordbrukspolitisk synpunkt ett hufvudintresse. Om denna statistik därjämte för hvarje brukningsdel angifver, huruvida den brukas af ägaren eller af annan person än ägaren, så tillfredsställer den de anspråk, som man ur *en* synpunkt kan ställa på statistiken i dess ställning till jorddelningsväsendet. Däremot gör den statistiker af slagen A), B) och C) i ingen mån obehöfliga, då den lämnar samtliga jordbruksekonomiska (kamerala och rättsliga) frågor utom beaktande. Det är för kännedomen om våra agrariska förhållanden icke tillfyllest att känna antalet brukningsdelar och dessas tekniska beskaffenhet. De olika jorddelningsinstitutens användning, jordparcellernas kamerala beskaffenhet och tiden för deras tillkomst, det sätt hvarpå brukningsdelarna sammansätta sig af lotter i olika jordeboksenheter, de besittningsformer hvaruti deras brukare innehafva desamma, jordägardeförhållandena i allmänhet o. s. v., äro frågor, som för vissa olika ändamål äro oumbärliga att känna. Därtill kommer emellertid, såsom nedan skall framhållas, den omständighet, att en statistik af slaget D) icke tillfredsställande kan åstadkommas utan att bygga på statistiker af de föregående slagen.

*

De tryckta officiella publikationer, hvilka hitintills lämnat statistiskt material i afseende å jorddelningsväsendet eller allmänare jordfördelningsfrågan i riket äro följande: 1:o) *Sveriges officiella statistik* Litt. N, Jordbruk och boskapsskötsel, innehållande sedan år 1865 genom Hushållningssällskapen insamlade uppgifter angående brukningsdelar. 2:o) *Konungens Befallningshafvandes femårsberättelser*, tryckta sedan år 1822, innehållande dels i äldre tid en del spridda länssammandrag af antalet hemmansdelar, dels i senare tid uppgifter öfver af dessa myndigheter fastställda jord-

afsöndringar, dels länsuppgifter angående mantal och taxeringsvärde å af aktiebolag innehafda jordbruksfastigheter och andra fastigheter. 3:o) *Ekonomiska kartverkets* textbeskrifningar, innehållande vid tidpunkterna för de olika kartbladens upprättande insamlade uppgifter om antalet af å hemman och lägenheter befinnliga »bebyggda brukningsdelar» samt »bebyggda lägenheter». 4:o *Sveriges officiella statistik* Litt. O, innehållande af Kungl. Landtmäteristyrelsen meddelade årsuppgifter angående laga skiftesverket m. m.; jämte en år 1906 särskildt verkställd »statistisk utredning rörande under åren 1828—1905 utförda landtmäteriförrättningar m. m.» 5:o) *Sveriges officiella statistik* Litt. R, Valstatistik, för åren 1885 och 1900, innehållande dessa båda år särskildt utarbetade redogörelser angående valrätt till riksdagens andra kammare; hvaruti lämnas vissa med hänsyn till dessa statistikers ändamål grupperade uppgifter om ägare och arrendatorer af fastighet med visst taxeringsvärde. — De af K. Bfhde lämnade uppgifter äro spridda och ofullständiga uppgifter af det slag, som afses att lämnas af statistikerna A), B) och C) ofvan. — De i ekonomiska kartverkets beskrifningar innehållna uppgifter om antalet »bebyggda brukningsdelar» och »bebyggda lägenheter» å hvarje jordeboksenhet, hvarvid jämväl angifvas de fall då olika jordeboksenheter eller delar af sådana brukas tillsammans, borde, om detta kartverk på ett tillfredsställande sätt blifvit planlagdt och utfördt, hafva kunnat blifva det mest tillförlitliga material af ifrågavarande slag. Emellertid afse *dels* dessa uppgifter endast enstaka och för olika trakter olika tidpunkter, *dels* är hvarje brukningsdels och lägenhets storlek i areal, mantal och taxeringsvärde obekant, *dels* är det obekant, om brukningsdelarna äro genom laga jorddelningsåtgärder utbrutna eller blott på annat sätt upplåtna till särskildt brukande, *dels* äro lägenheternas beskaffenhet obekanta, och *dels* slutligen förefinnas grundade anledningar till tvifvel därom, att detta räknande på fria fältet af antalet bebyggda brukningsdelar och lägenheter alltid är omsorgsfullt utfördt. — De af K. Landtmäteristyrelsen i ofvan nämnda särskilda 1906 års redogörelse meddelade uppgifter afse under hvarje år 1828—1905 verkställda α) laga skiften β) andra jorddelningsförrättningar utom ägostyckningar γ) ägostyckningar, äfvensom i de båda förstnämnda fallen årligen skiftade mantal,

skiftade hektar, antal utlagda skiften samt kvarboende och utflyttade delägare. Denna statistik, som utom för kännedom om landtmäteriets historia är af stort värde för kännedom om jorddelningens fortskridande, belyser emellertid endast på ett indirekt sätt jorddelningens ståndpunkt vid särskilda bestämda tidpunkter. — De i 1885 och 1900 årens valstatistiker meddelade uppgifter angifva antalet a) ägare af α) jordbruksfastighet β) annan fastighet samt b) arrendatorer af α) jordbruksfastighet β) (dock blott i 1900 års statistik) annan fastighet; fastigheternas taxeringsvärde fördeladt i vissa grupper; hvarjämte i 1900 års statistik en särskild undersökning är verkställd öfver antalet jordtorpare med inom vissa grupper fallande årsafgifter.

Den genom såväl sin regelbundenhet som sin beskaffenhet förnämsta källan till statistisk kännedom om jordfördelningen i riket anses emellertid vara de genom Hushållningssällskapen insamlade och i den officiella statistiken Litt. N innehållna uppgifter om brukningsdelarna i hvarje socken i riket. Som bekant innehålla ifrågavarande tabeller två hufvudkolumner, nämligen »brukningsdelar» samt »jordtorp och andra jordlägenheter»; hvarjämte för de förra angifvas, huruvida de brukas af ägaren eller af annan person än ägaren samt huruvida arealen af deras odlade jord faller inom någon af grupperna: under 2 ha, 2—20 ha, 20—100 ha, öfver 100 ha.

Vid planläggandet af denna statistik var, såsom framgår af den af framlidne öfverdirektören Fr. Th. Berg författade inledning till 1865 års statistik, ursprungligen meningen att basera statistiken på mantals- och skattskrifningslängderna. Det var äfven till följd häraf, som den i statistiken gjorda skillnad mellan »brukningsdelar» samt »jordtorp och andra jordlägenheter» tillkommit, i det att »vid namnet brukningsdel i planen fästades betydelsen af det jordområde inom mantalsskrifningsdistriktet, hvilket i mantalslängden med hänsikt till utgörandet af utskylder och onera för jorden är påfördt samma person, samt följaktligen ej ansågos böra hit hänföras torp och jordlägenheter, hvilka under mantalslängdens särskilda rubrik för brukningsdelar ej äro upptagna».¹ Af denna anledning ägnades i formuläret en särskild kolumn åt de senare, hvarvid emellertid deras jordvidd, utsäde, afkastning

¹ Anf. ställe sid. 5.

och kreatursantal borde inräknas i den egendoms, under hvilken mantalslängden upptager dem såsom lydande. Hvad åter brukningsdelarna beträffar, skulle »enligt den antagligen för hela riket lika betydelse, som mantalslängden borde fästa vid benämningen brukningsdel, en nedsummering af denna längd för hvarje distrikt ej blott angifva antalet brukningsdelar, utan ock lämna tillfälle att vinna upplysning om högsta och lägsta förekommande mantal bland samtliga brukningsdelar». Då emellertid detta sistnämnda ej ansågs vara af intresse, infördes i stället de ofvannämnda kolumnerna för den odlade jordens areal.

Härvid är att anmärka, att *äfven* om denna åt Hushållningssällskapen öfverlämnade statistik kommit att, såsom planen var, baseras på mantalslängderna, ofvannämnda plan för dess uppläggande icke var riktig. De i mantalslängderna såsom »brukningsdelar» i särskild kolumn utsatta mantalsbråk angifva nämligen icke alltid hvar för sig en teknisk brukningsdel, utan endast de delar af hvarje jordeboksenhet, hvilka brukas af andra personer än de, som bruka de andra delarna af *samma* jordeboksenhet. Förmodligen af denna anledning är äfven ifrågavarande kolumns öfverrubrik i de nyare mantalslängderna icke »brukningsdelar», utan »hemmans fördelning i brukningsdelar». Till följd af de talrika fall, då delar af olika jordeboksenheter brukas tillsammans, angifver en nedsummering af ifrågavarande kolumn i mantalslängden icke antalet brukningsdelar (lika litet som därigenom erhållas de ofvan med A) och B) betecknade statistiker öfver utbrutna hemmansdelar, på grund af de fall, då ett hemman eller en hemmansdel är utarrenderad i flera lotter). Om man åter räknar hvar och ett jordområde inom mantalsskrifningsdistriktet, hvilket med hänsikt till utgörande af utskylder för jorden är påfördt samma person, så är detta uppenbarligen något annat än en nedsummering af nyssnämnda slag; man har då med den uppställning, mantalslängderna hafva efter hemman, att på olika ställen i längden uppsöka de af hvarje *ägare* innehafda delar i olika hemman samt sammanlägga dessa. Detta, som f. ö. lämpligare bör göras ur taxeringslängderna, angifver emellertid *icke heller* brukningsdelarna, då ett sådant af samma ägare innehafdt fastighetskomplex kan vara utarrenderadt i flera delar. För att brukningsdelarna skola erhållas, böra de genom sistnämnda räkning erhållna besittningskomplexerna på nytt uppdelas (samman-

läggas torde icke komma ifråga) på grund af de i mantalslängden innehållna uppgifter om arrendatorn på hvarje hemmansdel.

Hvad åter beträffar förfarandet att i en särskild och »brukningsdelarnas» motsatt kolumn sammanföra alla i mantalslängderna antecknade torp och jordlägenheter, är följande att anmärka. Att sådana icke stå antecknade i kolumnen »brukningsdelar» i mantalslängderna, är uppenbarligen intet skäl för att ej anse dem såsom brukningsdelar i den tekniska mening, som vid såväl planläggningen som det senare utförandet af statistiken ifråga varit afsedd. Mantalslängdernas kolumn »brukningsdelar» betyder, som framhållits, ej ens för den i mantal satta jorden jordbrukstekniska brukningsdelar, utan denna kolumn är en oegentlig kvarleva från de äldre tider, då det icke förekom, att en person brukade i ett bruk delar af olika jordeboksenheter. Så mycket mindre skäl är det att ifråga om den icke i mantal satta jorden följa denna oegentliga kolumn och att förklara alla på sådan jord belägna jordbruk såsom icke varande brukningsdelar. Ett särskiljande af fastigheter med och utan mantal är en uppgift för ofvannämnda statistiker A) och B), men ej för en statistik D) öfver de jordbrukstekniska brukningsdelarna; synnerligen oegentligt är det att sammanföra gamla lägenheter såsom t. ex. bergstorp och gatuhus med senare tillkomna jordafsöndringar för alltid, på viss tid och på lifstid samt därefter sammanslå alla dessa med jordtorpupplåtelser af olika slag, för att sammanställa dem alla i en »brukningsdelarna» motsatt kolumn. Därigenom lägges icke den sociala skillnad till grund, som bestått i vårt land mellan jordägare, hvilka själfva svara för sin kronoskatt, samt innehafvare af lägenheter med afgäld; i kolumnen »jordtorp och andra jordlägenheter» sammanföras dessutom såväl ägare som brukare, samtidigt med att ur kolumnen »brukningsdelar» uteslutas själfständiga jordbruk af ofta med hemmannens lika storlek.

Om någon konsekvens skulle vara i uppdelningen ifråga, borde man *antingen* lägga mantalssättningen till grund och sålunda i kolumn n:o 1 upptaga alla på i mantal (och däremot svarande skattemått) satt jord belägna brukningsdelar, äfven jordtorp, samt i kolumn n:o 2 alla på icke i mantal satt jord belägna brukningsdelar; *eller* ock lägga jordbrukens ekonomiska karaktär till grund på sådant sätt, att man i kolumn n:o 2 sammanförde alla jord-

torp d. v. s. arrenden med dagsverksskyldighet, samt *mindre* jordsöndringar, hvilkas innehafvare, vare sig ägare eller ej, icke kunna anses bestå af de egna jordbruken. Det första tillvägagångssättet har i en statistik af denna art D) föga skäl för sig; det senare tillvägagångssättet är oegentligt, då dels graden af själfständighet är omöjlig att likformigt afgöra, dels talrika hemmansbrukare kunna vara mindre fullsuttna än lägenhetsinnehafvare på samma trakt. Konsekventast är därför att i en statistik öfver de tekniska brukningsdelarna icke göra någon uppdelning alls af ifrågavarande slag, utan låta statistiken omfatta samtliga brukningsdelar i en kolumn, vare sig de ligga på jord af det ena eller andra slaget; endast med iakttagande af att för en hvar brukningsdel angifves, om brukaren är ägare eller icke till densamma. De uppgifter om areal, kreatursantal etc., hvilkas insamlande för statistiken D) är en hufvuduppgift, få sedan afgöra graden af hvarje brukningsdels ekonomiska själfständighet. Går man emellertid så tillväga, har man visserligen gjort statistiken konsekvent, men denna är i så fall uteslutande en statistik af det ofvan med D) betecknade slag. Det blir då så mycket mera erforderligt att äfven statistiker af slagen A) och B) komma till stand, eftersom i annan händelse en rad af såväl ur jorddelningsväsendets synpunkt som ur social synpunkt viktiga omständigheter förblifva oberörda.

Nu blef emellertid den här ofvan nämnda, på sin tid gjorda planläggning af statistiken ifråga af ringa betydelse för dennas senare utförande. Det blef nämligen ingenting närmare bestämdt om hur uppgifterna om brukningsdelarna skulle insamlas, utan blef detta utan promemior eller instruktioner öfverlämnadt åt vederbörande inom Hushållningssällskapen. Detta hade till följd, att mantalslängderna ingalunda allmänt lades till grund, utan skedde räknandet af brukningsdelarnas antal ofta på fria fältet och med liten omsorgsfullhet. Man kan visserligen vid flera tillfällen iakttaga, att vederbörande räknat ned och summerat mantalsbräken i nämnda längder eller i taxeringslängderna; i ett och annat län har man varit än omsorgsfullare och räknat ihop de på hvarje hand samlade besittningskomplexen samt t. o. m. korrigerat med hänsyn till dessas utarrendering i flera delar. I sådana fall äro uppgifterna om brukningsdelarnas antal ganska tillfredsställande. I andra län åter,

där detta ej skett, kunna uppgifterna vara nästan oanvändbara. Den största förvirringen har emellertid framkallats af särskiljandet mellan »brukningsdelar» samt »jordtorp och andra jordlägenheter», som för vederbörande på många orter med skäl synes hafva varit obegriplig. Så äro t. ex. på sina håll mängder af små jordafsöndringar för alltid och äfven på viss tid inräknade bland brukningsdelarna, medan de i närgränsande socknar stå i kolumnen n:o 2; någon enhetlig princip har ej heller tillämpats, när ett arrende skall räknas såsom torpupplåtelse eller icke.

*

I den omorganisation af statistiken ifråga, som af Statistiska kommittén förberedes, lär, enligt uppgift, vara meningen, *dels* att slopa kolumnen »jordtorp och andra jordlägenheter», förmodligen af sådana skäl som ofvan anförts, *dels* att fordra uppläggandet för de särskilda brukningsdelarna af kartoliner, hvilka med insamlade och därpå uppförda uppgifter skola insändas till Statistiska centralbyrån för bearbetande.

Den frågan kan då tänkas framställd, huruvida dessa kartoliner böra uppläggas på grund af de uppgifter och observationer angående brukningsdelarnas antal, hvilka erhållas och göras på fria fältet, såsom hitintills i stor utsträckning skett vid uppgörandet af Hushållningssällskapens statistik, eller om de böra jämväl baseras på annat material. Den hittillsvarande fyrtioåriga erfarenheten torde hafva ådagalagt det otillfredsställande i det förstnämnda tillvägagångssättet. Särskildt visar erfarenheten, att det ofta är omöjligt att af annan än vederbörande själf få veta, huruvida en liten stuga, som iakttages, är en torpupplåtelse eller en jordafsöndring t. o. m. för alltid; detta sistnämnda är emellertid för statistiken, äfven sådan den här tänkes, erforderligt. Det blir då nödvändigt att med kartan i hand genomströfva hvarje socken på sådant sätt, att inga bostadshus öfverhoppas; för ett hvar bostadshus måste man taga reda på, huruvida den person, som sitter där, är ägare eller nyttjanderättsinnehafvare eller möjligen intetdera, ty det är f. n. i de trakter, där torpen försvinna, rätt vanligt att inhysa statfolk och andra i de öfvergifna torpstugorna. Rätt mycken möda är äfven att förutse i de icke ovanliga fall, då en hemmansdel eller en lägenhet inköpts af en närgränsande

hemmansägare, hvilken lagt den till sitt eget bruk men använder dess åbyggnader för skilda ändamål; i fallen af obebyggda brukningsdelar och utbruk likaså.

Dessa svårigheter äro visserligen icke oöfvervinnerliga, men erfarenheten visar, både från generalstabskartorna och de ekonomiska kartorna, att många misstag kunna förutses, ifall vid statistikens uppgörande ingen annan ledning användes än uppgifterna och iakttagelserna på platsen. Den största bristen vid ett dylikt tillvägagångssätt är emellertid den, att det icke är möjligt att vid en senare tidpunkt *identifiera* de på kartolinerna vid en föregående tidpunkt uppförda brukningsdelarna. Då man nämligen icke vet, af hvilka fastigheter dessa sammansättas — och om detta är det omöjligt att på platsen erhålla tillförlitliga upplysningar — så kan man med den nutida raska egendomshandeln samt styckningen och sammanläggningen af hemmansdelar icke t. ex. fem år senare vid en förnyad räkning använda sig af de gamla kartolinerna. Detta innebär en betydande olägenhet, äfven om man skulle för bearbetningen af uppgifterna anse det likgiltigt, huru brukningsdelarna sammansätta sig af kameralt och rättsligt särskilda fastigheter. Äfven vid en statistik af här omhandlade slag D) är det fördenskull ändamålsenligt, att kartolinerna för de olika brukningsdelarna grundas jämväl på annat material än på direkta observationer samt att de komma att upptaga *jämväl andra än jordbrukstekniska data*. Men härtill kommer, som framhållits, att man icke kan inskränka anspråken på en officiell statistik öfver jorddelningsväsendet till enbart denna jordbrukstekniska statistik. Om denna, såsom är ändamålsenligt, afstår från allt särskiljande utaf fastigheter af kameralt olika karaktär, samt, vid fall af brukare af annans jord, utaf nyttjanderättsformer af olika karaktär, så är det så mycket angelägnare, att dessa förhållanden belysas i parallella statistiker af slagen A) och B), äfvensom jordägendeförhållandena i en statistik af slaget C). Det kan vid en förestående omorganisation af vår officiella statistik icke försvaras att utelämna dessa väsentliga frågor; deras uppskjutande till en senare tidpunkt vore likaledes opraktiskt, då alla ändamålen kunna utan afsevärd möda samtidigt vinnas och den jordbrukstekniska statistiken, om detta sker, samtidigt planläggas mera tillfredsställande än eljest är möjligt.

Den enda synpunkt, som häremot kan anföras, är den, att en statistik af slaget B) lämpligen bör uppskjutas, till dess att den kan fullt tillfredsställande verkställas på basis af det väntade jordregistret. Då i detta alla genom laga jorddelningsförrättningar tillkomna fastigheter (jordafsöndringar i den mån lagfart å desamma meddelats) skola efter noggranna rannsakingar införas, äfvensom tidpunkten då de tillkommit angifvas, vinnes genom registret möjlighet att verkställa en statistik af slaget B) såväl vid en viss innevarande tidpunkt som, om så önskas, historiskt tillbaka i tiden. Emellertid bör en statistik af slaget B) på grundval af jordregistret periodvis komma till stånd *i sammanhang med* den öfriga jordbruksstatistiken; i motsatt fall kommer statistiken öfver brukningsdelarna icke att kunna tillfredsställande utföras. Man kan därför visserligen, under förutsättning att jordregistret i en nära framtid kommer till stånd, taga i öfvervägande, om *utförandet* af den nya jordbruksstatistiken i dess helhet bör uppskjutas till denna tidpunkt, men under alla omständigheter bör *planläggningen* af densamma afse ej blott statistiken D), utan i sammanhang därmed äfven statistikerna C), B) och A). Skulle det emellertid visa sig, att jordregistret kommer att dra ut på tiden, så är det icke alldeles nödvändigt att invänta detsamma, ty det material, hvarpå statistiken måste bygga, nämligen mantals- och taxeringslängderna, besitter redan nu den tillförlitlighet som för *statistiska* ändamål är nödvändig (se nedan). Dessa längder komma visserligen, allteftersom jordregistret kommer till stånd, att tillgodogöra sig detta¹ och ytterligare vinna i tillförlitlighet. Om emellertid statistiken redan dessförinnan planlägges och påbörjas på grundval af nämnda längder, så kommer jordregistret sedermera icke att verka någon annan ändring, än att det material, hvarpå statistiken bygger, utan rubbning af densammas plan och utan de statistiska myndigheters åtgärd blir ytterligare förbättradt.

I hvilket fall som helst kommer på grund af jordregistret, eller sedan det tillkommit, materialet för statistikerna A) och C) att blifva detsamma som förut. Äfven förblifva mantals- och taxeringslängderna för all framtid de enda källor, på grund af hvilka man för de *bakom oss liggande* århundradena kan verkställa dessa statistiker A) och C) samt statistiken D). Beschaffen-

¹ Jfr. förslaget till jordregister sid 104—105.

heten och tillförlitligheten af det material, som i dessa längder föreligger för statistisk behandling af jorddelningen och jordförhållandena i Sverige, är därför af synnerligt intresse och betydelse. I afseende därå är följande att anmärka.

Före 1810. I afseende å såväl mantals- som taxeringslängder är att anmärka, att den statistik öfver hemmansklyfningen, hvartill de lämna material, uteslutande är den ofvan med A) betecknade, d. v. s. öfver den *faktiska* klyfningen. Detta, som redan påpekats, af det skäl, att hemmansklyfningarna i äldre tid antingen icke alls skedde med biträde af landtmätare eller officiella myndigheter, eller ock senare under 1700-talet blott i en del fall. Då olika ägare äro antecknade för olika delar af jordeboksenheten, är denna att betrakta såsom klufven mellan dem.

Mantalslängderna angifva visserligen för hvarje jordeboksenhet de delar, hvilka ägas af olika personer, samt de delar, hvilka brukas af olika personer; i sistnämnda händelse angifva de emellertid icke regelbundet de personer, hvilka äga dessa af andra än ägarne brukade hemmansdelar. Mantalslängderna innehålla därför icke regelbundet de uppgifter, som äro erforderliga för kännedomen om jordeboksenheternas klyfning [statistik A)], då man, i den händelse flera personer bruka ett hemman, icke får upplysning om, huruvida dessa brukningsdelar ägas af samma person och sålunda blott äro att betrakta som åt olika personer utarrenderade delar af samma fastighet, eller de ägas af olika personer och sålunda äro att betrakta som fränklufna. Detta är till särskildt hinder i afseende å frälsehemman, på hvilka ägarne på denna tid ofta placerade flera åboar, men hvilka äfven kunde vara klufna mellan flera ägare; detta så mycket mer som mantalslängderna icke lämna upplysning om hemmanens natur af frälse, krono eller kronoskatte, utan detta måste i jordeboken efterses. Än mindre äro mantalslängderna af detta skäl användbara för en statistik öfver jordägandeförhållandena af slaget C).

Hvad beträffar taxeringslängderna, utgöras dessa före 1810 dels af ett antal antecknings- och klassifikationslängder öfver personer tillhörande vissa olika stånd och yrkesgrupper, dels af förteckningar af det i Bil. B. reproducerade slag öfver hemmansbrukare, torpare

etc. Dessa sistnämnda voro upprättade med anledning af den i dåvarande bevillningsplakat föreskrifna, på brukare af frälse-krono-, och krono-skatte-hemman, åboar på nybyggen och utjordar, torpare och gathusmän med utsäde m. fl. hvilande *åboafgiften*; undantagna från denna beskattning synas åtminstone i tillämpningen af plakatens bestämmelser hafva varit oskiftade sterbhus och boställsinnehafvare. Detta föranleder, att förteckningarna sakna de för en statistik af här afsedda art erforderliga upplysningar i tre afseenden: *dels* i afseende å boställen, *dels* i afseende å hemman, innehafda af oskiftade sterbhus, *dels* i afseende å hemman, som brukas af andra än ägarne. Denna sistnämnda brist har hos mantalslängderna på samma tid framhållits. I taxeringslängderna kan emellertid det däraf flytande hinder på följande sätt öfvervinnas. I de nyssnämnda antecknings- och klassifikationslängderna n:o 1 finnas uppgifter om ägarne till frälsehemman.¹ I samma längder finnas vidare efter år 1743 uppgifter om de personer, hvilka äga skatterättigheter af ett hemman utan att själfva bruka och bebo detsamma, till följd däraf att under tiden 1743—1809 skatterättigheten i dylika händelser särskildt beskattades. Af dessa uppgifter, och då man ur mantalslängderna kan få uppgifter om boställen och hemman innehafda af oskiftade sterbhus, vore det möjligt att, om ock med möda, för hvarje jordeboksenhet utreda α) dess klyfning mellan olika ägare, β) dess uppdelande i olika brukningsdelar.

Ex. Se Bil. A. och B., utgörande början af mantalslängden och den ofvannämnda taxeringslängden för Mosiö s:n af Örebro h:d. $\frac{1}{4}$ mtl Björkemo n:o 1 är ej upptaget i taxeringslängden, emedan det, såsom af närmare undersökning framgår, innehafves af general Coyetts oskiftade sterbhus; uppgiften i mantalslängden, att generalen ännu lefver och brukar hemmanet, hänför sig till en tidigare tidpunkt. (Det framgår häraf, hvilka svårigheter som möta då såväl mantals- som taxeringslängden på en gång skola användas.) Detta hemman innehafves sålunda antagligen af flera ägare, men är efter all sannolikhet icke klufvet mellan dem och brukas i en brukningsdel. — 1 mtl sk. Dyringe n:o 1 är klufvet i 4 delar mellan ägarne Olof Olsson, Jonas Olsson, Olof

¹ Säterier och ladugårdar undantagna; rå- och rörshegman samt insockne hegman först efter år 1739 fullständig.

Larsson samt Anders Jonsson. — 1 mtl kr. Dyringe n:o 2 och 1 mtl Dyringe n:o 3 äro två trumpetareboställen, således oklufna; hvaraf det första brukas i 2 brukningsdelar om $\frac{1}{2}$ mtl af boställsinnehafvaren J. Neyman samt af Abraham Persson; det andra likaledes i 2 brukningsdelar om $\frac{1}{2}$ mtl af boställsinnehafvaren C. Neyman samt af Nils Larsson. Den senare trumpetaren har dessutom sitt halfva boställe upplåtet under hälftenbruk till Lars Larsson. — På ägorna till Dyringe n:is 1—3 sitta 3 torpare. — De 4 hemmanen i fråga å sammanlagdt $3\frac{1}{4}$ mtl äro således klufna i 7 hemmansdelar samt uppdelade i 9 brukningsdelar förutom de tre torpen; således, om dessa räknas såsom brukningsdelar, 12 sådana. Af brukningsdelarne brukas 4 af ägarne själfva samt 8 af andra än ägarne.

1810—1812. Genom bevillningsförordningen den 28 april 1810 infördes nya grunder för beskattningen af fastigheter, till följd hvaraf äfven taxeringslängderna upplades efter ett nytt system. Dels hade *ägaren* af hemman, bruk, m. fl. lägenheter att för dessa betala viss afgift, antingen han själf nyttjade sin egendom eller under arrende, hälftenbruk eller på annat sätt upplåtit densamma till annan person, dels hade *landbo eller den annans egendom brukar* att därför betala särskild åboafgift. Till dessa senare räknades landboar och arrendeinnehafvare under kungs- och kungsladugårdarne; innehafvare af boställen och löningsjord åter taxerades visserligen på särskildt sätt, men då de jämte boställets namn o. s. v. upptogos i hufvudlängderna, kunna boställena utan att på annat ställe eftersökas medtagas i statistiken. För torp och lägenheter, som på längre eller kortare tid afsöndrats från sin bolstad, samt i öfrigt för all jord å landet, som ej beräknats till visst hemmantal, skulle likaledes afgift betalas; till följd hvaraf alla dessa torp och lägenheter blefvo i taxeringslängderna upptagna.

Dessa taxeringslängder gifva fördenskull, då såväl ägare som brukare af hvarje hemmansdel äro angifne, möjlighet till en statistik *dels* öfver den faktiska hemmansklyfningen A), *dels* öfver brukningsdelarne D). Då dessutom i desamma för första gången en om ock primitiv taxering i penningevärde för hvarje hemmanslott infördes, möjliggöres fr. o. m. 1810 äfven en statistik öfver jordbesittningen af det ofvan med C) betecknade slag. — Hvad beträffar dessa första systematiskt upplagda längders tillförlitlighet, är att hänvisa till ofvannämnda bev. för. den 28 april 1810 art.

III (Om mantalsskrifningen och taxeringen), samt tilläggsförordningen den 16 okt. 1810, innehållande utförliga regler och föreskrifter till de skattskyldiges och taxeringsmännens samt andra vederbörandes efterrättelse. Därjämte är att framhålla, att dessa taxeringslängder, såsom upplagda på grundval af mantalslängderna, med visshet upptaga samtliga i de senare upptagna utklufna resp. särskildt brukade hemmansdelar, men dessutom, såsom grundade på ytterligare upplysningar inom berednings- och taxeringskommittéerna, torde vara än tillförlitligare än de förra. Detta hindrar emellertid icke, att de i afseende å stil och omvårdnad i flera trakter lämna mycket öfrigt att önska; äfvensom innehålla de talrika oegentligheter vid uppställningen, förorsakade af missuppfattningar af planen för uppläggningsen. — Slutligen bör tilläggas, att i taxeringslängderna 1810—1812 (enligt bev. för. den 28 april 1810, art. III § 2, mom. 11) oskiftad egendom i sterbhus eller annat bo ansågs såsom vore den en enda person tillhörig, samt att då efter oskiftadt bo flere omyndige voro delägare i mindre hemmanslott än $\frac{1}{4}$ mtl (eller hvad i de orter, där hemmantalsberäkning ej nyttjas, svarar däremot), afgiften hade att erläggas samfällt af alla, såsom om blott en enda däraf vore ägare. Detta har till följd, att en statistik på grundval af dessa längder för åren 1810—1812 öfver den faktiska hemmansklyfningen blir fri från en olägenhet, hvilken under den efterföljande tiden är oundviklig, nämligen den att räkna hemman, innehafda af oskiftade sterbhus, såsom klufna mellan arfvingarne. Därom, se nedan sid. 438.

På grundval af mantals- och taxeringslängderna, af hvilka de förra numera regelbundet angifva äfven ägarne till hemman som brukas af andra än ägarne, kunna, som nämnts, statistiker af det tidigare med A), C) och D) betecknade slag verkställas. Ex., se Bil. C och D. Af mantalslängden (Bil. C) framgår, att hemmanen Björkemo n:o 1 och Dyringe n:is 1—3 äro klufna i 7 hemmansdelar, i det att Björkemo samt Dyringe n:is 2—3 äro oklufna, men Dyringe n:o 1 är klufvet i 4 delar. I afseende å jordägendeförhållandena äro de fördelade å 6 ägare, nämligen Svante Werner, de 4 ägarne af Dyringe n:o 1 samt kronan. I tekniskt afseende äro de uppdelade i 7 bruksdelar, då $\frac{1}{4}$ mtl af Dyringe n:o 1 brukas af ägaren Gustaf Olsson i sambruk med $\frac{1}{2}$ mtl af kronobostället Dyringe n:o 2. — Af taxeringslängden (Bil. D.) framgår, att 1 mtl Leckeby

n:o 1 är klufvet i 3 delar: $\frac{1}{2}$ mtl, som äges af regementsfältskären Gregersons änkefru, $\frac{1}{4}$ mtl som äges af Per Andersson samt $\frac{1}{4}$ mtl, som äges af Olof Andersson. 1 mtl Leckeby n:o 2 åter är oklufvet, då det odeladt äges af majoren Berg von Linde; på det-samma äro emellertid placerade 2 åboar, Börje Olsson och Niclas Nilsson. De båda hemmanen äro således klufna i 4 delar och uppdelade i 5 brukningsdelar, hvaraf 2 brukas af annan än ägaren.

Vid en statistik på grundval af taxeringslängderna ifråga öfver *klyfningen* af jordeboksenheterna har man således att vid räknandet af mantalsbråken beakta, huruvida vid hemmansdelarne står antecknad »äger» eller »brukar». I senare fallet måste ytterligare efterses, huruvida ägaren, hvarom upplysning alltid finnes under brukaren, jämväl äger någon eller några andra lotter i samma jordeboksenhet; i sådan händelse äro dessa ur synpunkten af klyfning att sammanlagdt betrakta såsom en hemmansdel. Då emellertid, ifall taxeringslängderna äro riktigt upplagda, i högra kolumnen (jfr Bilagan) antecknas endast den af en och samma *ägare* innehafda delen af hvarje jordeboksenhet, kan i regel statistiken öfver klyfningen verkställas genom räknande af mantalsbråken i denna *högra* kolumn. Ibland äro emellertid härutinnan inkonsekvenser i uppställningen, så att antingen brukningsdelar å ett oklufvet hemman äfven utföras i högra kolumnen, eller dessa utföras, men icke de af hvarje ägare innehafda hemmansdelarne, eller ock kunna t. o. m. dubbeluppföringar af samma hemmansdel äga rum. I sådana fögderier har man vid statistiken att för hvarje hemman undersöka förhållandena.

För en statistik öfver *jordäggandeförhållandena*, d. v. s. öfver de af hvarje ägare inom socknen innehafda fastighetskomplexer, äro taxeringslängderna ifråga i regel förmånligt uppställda, i det att under hvarje ägare är på ett ställe antecknad hans samfälda innehaf af olika hemman eller hemmansdelar. I de fall, då en person äger fastigheter i olika socknar, äro äfven i regel dessa, med angifvande af de socknar, hvarest de ligga, sammanförda på ett ställe, nämligen i den socken där ägaren är mantalsskrifven. Om detta finnes i så fall i resp. öfriga socknar anteckning. Dock förefinnas härutinnan inkonsekvenser och oegentligheter. — För en statistik slutligen öfver de tekniska *brukningsdelarne* innehålla taxeringslängderna likaledes i regel de erforderliga upplysningarna.

Då nämligen en person, samtidigt med att han brukar en viss af annan person ägd hemmansdel, dessutom äger en annan hemmansdel i samma eller närgränsande hemman, så är detta förhållande i regel antecknad; under brukarens namn står nämligen »äger jämväl så och så stor del i hemmanet X» samt under ägarens »brukar jämväl så och så stor del i hemmanet Y». Man torde i sådana fall med säkerhet kunna antaga, att dessa hemmansdelar brukas i ett bruk. Om åter en person brukar på en gång delar af olika jordbruksenheter, hvilka han icke någondera själf äger, så är härom anteckning icke alltid gjord; detta förhållande visar sig emellertid liksom det nyssnämnda icke ofta på ifrågavarande tid förekomma. I afseende å brukningsdelarne torde emellertid på grund af dessa omständigheter mantalslängderna bättre lämpa sig för statistiken än taxeringslängderna.

1813—1840. Genom bev. för. den 18 aug. 1812 bibehöllos visserligen de allmänna grunderna för bevillningen af fastigheter, men samtidigt stadgades ett något förändradt system för taxeringslängdernas uppläggning. Dessa kommo fr. o. m. nu att utgöras af fem längder: N:o 1 Taxeringslängd å *ägare* af hemman, lägenheter, verk och inrättningar samt å *innehafvare af besittningsrätt* å kronohemman; N:o 2 Taxeringslängd å ämbets- och tjänstemän (hvari samtliga *boställen* och dessas disposition äro angifna); N:o 3 Taxeringslängd å arrendatorer af *kungsgårdar, kungsgårdshemman och kronolägenheter*; N:o 4 Taxeringslängd å *arrendatorer och brukare* af enskildes hemman och lägenheter; N:o 5 Taxeringslängd öfver gästgifveriers, värdshus och krogars samt vissa personers bevillning. På grundval af dessa taxeringslängder, hvilka från och med denna tid ytterligare vinna i tillförlitlighet (jfr K. F. angående mantals- och skattskrifningarna i riket den 30 sept. 1812), verkställes en statistik A) öfver hemmansklyfningen, genom räknande i längderna N:is 1, 2 och 3 utaf de af olika personer ägda eller med stadgad åborätt innehafda delar af jordeboksenheterna; C) öfver jordägendeförhållandena, genom sammanräkning ur samma längder af de på hvarje ägares hand samlade egendomskomplexerna; D) öfver brukningsdelarne, genom undersökning ur längderna N:is 1—4 för hvarje jordeboksenhet af denas disposition i detta hänseende.

Ex. (Se Bil. E, F, I). Hemmanet $\frac{1}{4}$ mtl fr. Akalla n:o 1 är klufvet i 5 delar, nämligen: $\frac{1}{4}$ ägd af afl. Anders Anderssons barn; $\frac{1}{8}$ ägd af Jan Ersson; $\frac{1}{8}$ ägd af Henrik Mattssons arfr; $\frac{1}{4}$ ägd af Nils Nilsson; $\frac{1}{4}$ ägd af Jan Peter Nilsson. (Bland ägarne ingå 3 oskiftade sterbhus; härom, se nedan sid. 438) Hemmanet 1 mtl sk. fr. Akalla n:o 2 är klufvet i två delar, nämligen: $\frac{1}{2}$ mtl, som äges af afl. Per Janssons arfr samt $\frac{1}{2}$ mtl, som äges af Anders Gabrielsson i Beckomberga. Hemmanet 1 mtl fr. Akalla n:o 3 är klufvet i tre delar, nämligen: $\frac{1}{3}$ som äges af afl. Anders Anderssons barn; $\frac{1}{3}$ som äges af Nils Nilsson, samt $\frac{1}{3}$ som äges af Jan Peter Nilsson. De tre hemmanen äro sålunda A) klufna i 10 delar. I afseende å C) jordägarandeförhållandena äro de fördelade på 7 händer, i det att afl. Anders Anderssons barn, Nils Nilsson samt J. F. Nilsson hvardera äga såväl $\frac{1}{4}$ i n:o 1 som $\frac{1}{3}$ i n:o 3. I afseende åter å D) brukningsdelarne äro de 3 hemmanen fördelade i 5 brukningsdelar, beroende dels på att de 3 sistnämnda ägarne bruka eller låta bruka sina resp. båda lotter i n:is 1 och 3 tillsammans, dels på att J. F. Nilssons båda lotter brukas af Jan. Ersson tillsammans med dennes lott i n:o 1, dels slutligen på att Anders Gabrielsson jämte sin lott i n:o 2 brukar Henrik Mattssons arfrs lott i n:o 1. Af de 5 brukningsdelarne brukas 1 af ägaren, 2 af annan person än ägaren samt 3 af personer, hvilka *delvis* äga sina brukningsdelar.

I afseende å utarrenderade kronoegendomar samt boställen hänvisas till Bil. G. och H.

1841—1861. Genom bev.för. den 8 juni 1841 upphäfdes den ditintills förekommande särskilda beskattningen af arrendatorer och brukare å enskildes hemman; till följd hvaraf fr. o. m. år 1841 taxeringslängden N:o 4 upphör. En statistik öfver brukningsdelarna inkl. öfver brukare på egna och andras hemman kan fördenskull fr. o. m. denna tid icke verkställas annat än efter mantalslängderna. Däremot fortfara längderna N:is 2 och 3 öfver boställen resp. öfver de för statsverkets räkning utarrenderade egendomar, till följd hvaraf samtliga längderna N:is 1—3 måste genomgåås vid en statistik öfver A) hemmansklyfningen och C) jordägarandeförhållandena.

1862—nu. Genom bev.för. den 17 maj 1861 infördes med anledning af vissa förändringar i beskattningen den ändring i taxe-

ringslängdernas uppläggning, att jämväl boställen eller eljest på lön anslagna hemman (förutn. längd N:o 2) upptogos i hufvudlängden N:o 1. Fr. o. m. denna tid har man till följd däraf vid en statistik af slaget A) att komplettera de i hufvudlängden innehållna hemman endast med de för statsverkets räkning utarrenderade hemman.

Beträffande mantals- och taxeringslängdernas nuvarande lämplighet för ifrågavarande ändamål, se Bil K. och L. Det framgår af däri innehållna uppgifter följande. $\frac{1}{2}$ mtl. Alfared n:o 1 är klufvet i 2 delar: $\frac{1}{8}$, som äges af A. G. Jacobsson samt $\frac{3}{8}$, som äges af J. A. Östberg. $\frac{1}{2}$ mtl Alfared n:o 2 är oklufvet och äges af P. W. Swensson. $\frac{1}{2}$ mtl Alfared n:o 3 är klufvet i 4 delar: $\frac{1}{8}$, som äges af A. G. Jacobsson; $\frac{3}{16}$, som äges af Aug. Jacobsson; $\frac{5}{32}$, som äges af Stefanus Johansson samt $\frac{1}{32}$, som äges af David Jansson. $\frac{1}{2}$ mtl Alfared n:o 4 är oklufvet och äges af J. J. Åblad. $\frac{3}{8}$ mtl Alfared n:o 5 är klufvet i 2 delar: $\frac{3}{16}$, som äges af J. A. Östberg samt $\frac{3}{16}$, som äges af Joh:s Andersson. De 5 hemmanen Alfared n:ris 1—5 å sammanlagdt 4 $\frac{3}{8}$ mtl äro således A) *klufna i 10 delar*. — Samma 5 hemman i förening med hemmansdelarne $\frac{3}{8}$ mtl Ekeberga n:o 1 samt $\frac{5}{16}$ mtl Yttre Örjelunda n:o 2 äro C) *fördelade på 8 ägare*, nämligen P. W. Swensson, som äger $\frac{1}{2}$ mtl med ett tax.-värde af kr. 10,000; Aug. Jacobsson, som äger $\frac{3}{16}$ mtl med ett tax.-värde af kr. 4,000 o. s. v. de öfriga ägarne A. G. Jacobsson, Stefanus Johansson, David Jansson, J. J. Åblad, Joh:s Andersson samt J. A. Östberg.

— Hvad åter beträffar D) *brukningsdelarne*, äro dessa till antalet 10, men icke sammanfallande med hemmansdelarne i A). De äro följande:

Brukningsdel	äges af	brukas af
1) A. n:o 2, $\frac{1}{2}$ mtl	P. W. Swensson	ägaren själf
2) A. n:o 3, $\frac{3}{16}$ mtl	Aug. Jacobsson	ägaren själf
3) A. n:o 3, $\frac{1}{8}$ mtl + A. n:o 5, $\frac{3}{16}$ mtl	A. G. Jacobsson	ägaren själf
4) A. n:o 1, $\frac{1}{8}$ mtl	A. G. Jacobsson	E. J. Sundin
5) A. n:o 3, $\frac{5}{32}$ mtl	Stefanus Johansson	ägaren själf
6) A. n:o 3, $\frac{1}{32}$ mtl	David Jansson i Amerika	?
7) A. n:o 4, $\frac{1}{4}$ mtl	J. J. Åblad	F. G. Åblad
8) A. n:o 4, $\frac{1}{4}$ mtl	J. J. Åblad	C. L. Johansson

9) A. n:o 5, $\frac{3}{16}$ mtl	Joh:s Andersson	ägaren själf
10) A. n:o 1, $\frac{3}{8}$ mtl	J. A. Östberg	ägaren själf.

Det synes här af, dels att mantalslängderna ensamma icke alltid lämna de för statistiken erforderliga upplysningarne (jfr den af E. J. Sundin arrenderade $\frac{1}{8}$ i n:o 1, för hvilken ägaren ej är angifven) dels att i enstaka fall hvarken taxerings- eller mantalslängderna lämna full nödig upplysning (jfr den af David Jansson i Amerika innehafda $\frac{1}{32}$ i n:o 3, hvarom icke fås upplysning, huruvida den brukas af någon arrendator, som uteglömts, eller den ligger för föfot eller den brukas tillsammans med någon af de kringliggande bruken).

⌘

Rörande mantals- och taxeringslängdernas tidigare och nuvarande användbarhet för ifrågavarande ändamål är i allmänhet följande att anmärka. Så snart det gäller i *mantal* satt jord (och hvad i landsändar, där mantal ej förekommer, däremot svarar) besitta längderna i afseende å den fullständighet, hvarmed de upptaga jordeboksenheterna, fullt ut den tillförlitlighet, som är för statistiska ändamål nödig. I de fall, då enligt våra kamerala författningar sammanläggningar af hemman äfvensom inläggningar af vissa hemman under andra förekommit, redovisa längderna med all behöflig fullständighet för de sammanlagda resp. inlagda hemmanens namn och nummer äfvensom för sammanlagda mantalet å den genom sammanläggningen resp. inläggningen uppkomma jordpossessionen. I detta afseende visa sig längderna, om man arbetar med dem, vara så tillfredställande, att man äfven vid en historisk statistik öfver jorddelningen knappast har bruk för kontrollerande uppgifter ur jordeböckerna. Hvad åter beträffar de särskilda hemmanens delning, ledo längderna visserligen före K. F. ang:de mantalskrifning den 6 aug 1894 af den olägenhet, att laga åtkomsthandlingar icke behöfde uppvisas af de personer, hvilka blefvo för olika hemmansdelar skattskrifna. Genom § 7 mom. 4 af nämnda förordning blef emellertid, som bekant, föreskrifvet, att vid mantalskrifningen hvarje efter senaste mantalskrifning ingången afhandling angående ägande-, åbo- eller arrenderätt bör af fastighetens innehafvare uppvisas. Då längderna första gången efter den nya förordningen upplades, fordrade häradskrifvarne

på grund däraf sådana afhandlingars uppvisande för samtliga fastigheter inom sina resp. distrikt, till följd hvaraf längderna ifråga för närvarande, äfven om de icke besitta den tillförlitlighet, som för *rättsliga* ändamål är erforderlig, dock (fortfarande under förutsättning att det är fråga om hemman och icke om lägenheter) fullt ut besitta den för *statistiska* ändamål erforderliga tillförlitlighet. I de flesta delar af riket gäller detta om längderna ifråga äfven *före* den ofvannämnda tidpunkten.

Den statistik öfver jorddelningen, hvilken på grund af längderna ifråga kan verkställas, är emellertid såväl i äldre som innevarande tid en statistik af det tidigare ofvan med A) betecknade slag d. v. s. öfver den *faktiska* jorddelningen. I de delar af riket, där jorddelningen ännu icke blifvit genom laga skifte reglerad, äfvensom i sporadiska fall för öfrigt, angifva mantals- och taxeringslängderna en jordeboksenhet såsom delad mellan flera ägare, endast dessa hafva laga åtkomsthandlingar för hvar sin lott, äfven om delning genom landtmätare ej förekommit. Å andra sidan, om flere lotter af samma jordeboksenhet äro komna i en ägares hand, så redovisas de i längderna med sammanlagdt mantal såsom en hemmansdel, ehuru sammanläggning i landtmäteriteknisk och rättslig mening icke i vårt land existerar. I såväl ena som andra fallet blir statistiken icke den ofvan med B) betecknade, sådan denna kommer att kunna verkställas på grund af det kommande jordregistret, utan en statistik öfver jordeboksenheterna, sådana dessa äro i realiteten delade mellan olika ägare i lotter, hvilka i regel, antingen hvar för sig eller tillsammans med lotter i andra jordeboksenheter, brukas särskilda från hvarandra.

Härvid är emellertid att anmärka en punkt, hvilken ofvan berörts, nämligen längdernas ifråga uppgifter rörande *af sterbhuss innehafda* hemman. Då en hemmansägare dör, beror det uppenbarligen på den snabbhet, hvarmed häradsskrifvaren får under rättelse om arfsförhållandena, huruvida dispositionen af hemmanet kommer i längderna att i rätt tid redovisas. Ofta lär, enligt en del häradsskrifvares utsago, förekomma, att hemmanet åtskilliga år blir stående i längderna oklufvet, såsom innehafdt af N. N:s arfvingar, äfven efter det att hemmanet såväl faktiskt som äfven genom laga jorddelningsåtgärder klufvits mellan arfvingarne. I sådana fall skulle således en statistik öfver jordeboksenheternas

delning, verkställd på grund af ett visst års längder, vara efter sin tid. Å andra sidan torde det emellertid kunna förekomma, att häradskrifvaren uppdelar hemmanets mantal mellan de kända arfvingarne, ehuru hemmanet hvarken faktiskt eller genom landtmäteriatgärder klufvits, utan brukas af arfvingarna oklufvet och för gemensam räkning. I hvad mån det ena eller det andra är mera ofta förekommande, och i hvad mån fall som dessa öfverhufvud i någon nämnvärd grad förekomma, kan icke utan vidare sägas; i innevarande tid torde emellertid det senare höra till undantagen. Huru som helst verkar den ifrågavarande omständigheten och andra mindre felaktigheter hos längderna ifråga ingen större olägenhet vid deras användande på det sätt, nedan skall anmärkas, då dylika förhållanden höra till de lättaste, hvilka på fria fältet kunna korrigeras.

Hvad åter beträffar den icke i mantal satta jorden d. v. s. dels sedan äldre tider bestående särskildt skattlagda och dels genom jordafsöndring tillkomna *lägenheter*, så äro mantals- och taxeringslängderna icke tillförlitliga. Hvad de förra beträffar (utjordar m. m. bergstorp, gatuhus o. s. v.) är dock otillförlitligheten icke så stor, att ej längderna för statistiska ändamål kunna brukas. Jordafsöndringarna åter förekomma endast ofullständigt i längderna upptagna, och en närmare undersökning visar, att äfven felaktigheter härutinnan äro så ofta förekommande, att längderna i detta afseende helst icke böra begagnas. Hvad emellertid beträffar sådana *för alltid afsöndrade* lägenheter, hvilka af K. Bfhde fastställts, finnas som bekant fullständiga förteckningar häröfver i K. Kammarkollegium, dels i nya jordeboken, dels i särskilda förteckningar. En sockenvis ordnad lista för sådana lägenheter kan därför redan nu med lika lätthet erhållas, som då jordregistret en gång kommer till stånd. Listor öfver de af K. Bfhde icke fastställda jordafsöndringarne åter, äfvensom öfver alla på viss tid och lifstid skedda afsöndringar, kunna icke på grund af befintligt material på ett tillfredsställande sätt uppgöras; man har i detta afseende endast mantalslängderna med deras i detta afseende icke tillfredsställande uppgifter att gå efter. I afseende å sådana lägenheter kommer emellertid statistiken i hufvudsak äfven *efter* jordregistrets införande att befinna sig i samma svårighet som nu, då jordafsöndringar för alltid endast komma att i jordregistret upptagas för så vidt lagfart å dem

meddelats, samt jordafsöndringar på viss tid och på lifstid icke alls. Att det material, hvarpå en officiell statistik öfver jorddelningsväsendet före jordregistrets tillkomst har att bygga, är *på denna punkt* bristfälligt, kan således icke tagas såsom anledning att till framtiden uppskjuta planläggningen af denna statistik.

*

Det sätt, hvarpå den officiella statistiken skall på en gång lösa de tre eller, om man så vill, fyra uppgifter, hvilka i afseende å jorddelnings- och jordfördelningsfrågan tillkomma densamma och hvilka ofvan betecknats med statistikerna A)–D), kan tänkas vara följande. De kartoliner, hvilkas uppläggande lär komma att fordras för hvarje *brukningsdel*, skola dels uppläggas efter mantalslängderna samt taxeringslängderna, och dels skola på dessa kartoliner vid deras första utskrifvande uppföras äfven de uppgifter, hvilka äro erforderliga för statistikerna öfver jorddelningen samt öfver jordägarförhållandena. Det är icke tillfyllest, att kartolinerna endast hastigt och lättvindigt utskrifvas efter mantalslängdernas kolumn »brukningsdelar» utan andra uppgifter om hvarje brukningsdel än ägarens resp. arrendatorns namn. I sådan händelse komma dels massor af dubbelutskrifningar och mångdubbelutskrifningar för hvarje verklig brukningsdel att försiggå, emedan mantalslängdernas omnämnda kolumn icke betyder brukningsdel i verklig mening, på grund af de talrika fall då en brukningsdel sammansätter sig af delar af olika jordeboksenheter. Äfven om detta kan korrigeras på fria fältet, kunna misstag häraf uppstå. Dels blifva emellertid kartolinerna vid sådant tillvägagående oanvändbara för de öfriga hufvudändamål, som jämte det jordbruks-tekniska, tillkomma statistiken, dels blifva de, såsom ofvan påpekats, oanvändbara vid en förnyad senare statistik inom samma område.

Kartolinerna, om de uppläggas efter de tekniska brukningsdelarne, böra fördenskull i hvart fall innehålla a) uppgift om den eller de särskilda fastigheter, hvaraf hvarje brukningsdel sammansätter sig (d. v. s. namn, nummer och mantal, resp. då jordregistret på sin tid kommer, de däri innehållna indices å hvarje fastighet; om hemman eller lägenhet; i senare fallet de upplysningar om denna som stå att erhålla), b) uppgift om ägaren eller ägarne till dessa särskilda fastigheter, c) uppgift om deras taxeringsvärde,

hvar för sig och tillsammans; d) uppgift om brukaren; e) vissa hänvisningar till andra kartoliner, ägnade att möjliggöra kartolinernas bearbetande ur ifrågakommande olika synpunkter. Då jordregistret kommer, böra jämte föregående uppgifter på kartolinerna upptagas äfven f) de i jordregistret innehållna uppgifter om ägovidden och dess beskaffenhet för hvarje fastighet, hvaraf brukningsdelen sammansätter sig.

Sedan dessa uppgifter vid utskrifningen af kartolinerna uppförts på desamma, såsom afsikten är, de jordbrukstekniska data insamlas genom ortsundersökningar på fria fältet. Därvid kunna samtidigt de korrigeringar företagas, som tilläfsventyrs i ett och annat fall kunna behöfva göras i nyss ofvannämnda, ur mantals- och taxeringslängderna hämtade uppgifter.

Eftersökandet och inskrifvandet af dessa uppgifter möter i förhållande till det ändamål, som med detsamma kan vinnas, ingen alltför afsevärd tidsuppföring. De tvinga äfven, genom det lilla arbete de förorsaka, vederbörande att med omsorg särskilja de olika brukningsdelarna, hvilket är till nytta äfven för den jordbrukstekniska statistiken. Äro uppgifterna ifråga väl inskrifna på kartolinerna, kunna dessa sedan med ledning af hänvisningarne bearbetas från synpunkten A) af den faktiska jorddelningen — allteftersom i framtiden jordregistret tillkommer äfven från synpunkten B) af den landtmäteritekniska jorddelningen — samt vidare från synpunkten C) af jordägendeförhållandena.

•

Det kan göras gällande, att de ändamål, som afses med de ofvannämnda uppgifternas införande på kartolinerna, likaväl kunna vinnas genom bearbetning af längderna ifråga *utan* uppgifternas införande på kartolinerna. Emellertid torde det böra anses såsom erforderligt, att äfven den ekonomiska delen af jordbruksstatistiken organiseras såsom en *fortlöpande* statistik, i likhet med den jordbrukstekniska delen af densamma. I grunden tala än större skäl för det förre, då förändringarna såväl i jorddelningens ståndpunkt som framför allt i jordägendeförhållandena äro än hastigare än förändringarna i de förhållanden, hvilkas ådagaläggande är statistikens D) uppgift. Om det åter erkännes såsom lämpligt, att statistikerna A)—C) komma till stånd såsom med vissa mindre tidsmellanrum

verkställda fortlöpande statistiker, så är det allt skäl, att de organiseras i samband med den jordbrukstekniska statistiken, emedan en bearbetning af mantalslängderna för den senare ändock är erforderlig. I sådan händelse vinnes emellertid genom inskrifningen på kartolinerna af de för statistikerna A)—C) erforderliga upplysningarna de väsentliga fördelar, *dels* att kartolinerna bilda ett, bestående primärmaterial för nämnda statistiker, som vid senare upprepningar af desamma kan vara till nytta, *dels* att den person, som får uppdraget att göra utdragen ur mantals- och taxeringslängderna, tvingas att göra detta omsorgsfullare än om han utan kontroll skulle verkställa statistikerna A)—C), *dels* att undersökningarna på fria fältet lämna det bästa tillfälle att kontrollera materialet för statistikerna A)—C).

Med detta sistnämnda berör man den väsentliga frågan, hvarom visserligen olika meningar med skäl kunna hysas, hvilka uppgifter rätteligen skola anses tillkomma de personer, som skola verkställa undersökningarna för den blifvande jordbruksstatistiken. Dessa personer måste uppenbarligen såsom hitintills vara jordbrukstekniskt bildade, eftersom insamlandet för de olika brukningsdelarne af jordbrukstekniska data är en hufvudsak för statistiken. Men eftersom det under alla omständigheter torde blifva erforderligt, att dessa samma personer få till uppgift att skriva ut kartolinerna efter mantalslängderna, så ligger det nära till hands att begära, att deras intressen och kompetens gå något utöfver de rent jordbrukstekniska frågorna. Man kan hafva den billiga fordran, att de äro så pass mycket hemmastadda äfven i jordbruksförhållandenas rättsligt-ekonomiska sidor, att de kunna tillfredställande verkställa inskrifvandet på kartolinerna af samtliga här ofvanför afhandlade data. Däremot är det visserligen rätt mycket begärddt, att deras intressen och kompetens skall gå ända därhän, att de jämte insändandet af de jordbrukstekniska uppgifterna skola kunna verkställa *korrigeringar* på orterna af ofvan nämnda data, d. v. s. själfständiga rannsakningar öfver de rättsliga och kamerala fastighetsförhållandena. Emellertid måste man erkänna, att knappt några lämpligare tillfällen kunna tänkas för rannsakningar af det senare slaget än de ifrågavarande, där uppgiften ändock är att kringströfva socknarna samt af hvarje brukningsdels innehafvare begära en rad ingående upplysningar. Det vore i

själfva verket en stor fördel, om dessa lokalundersökningar kunde begagnas äfven i andra ändamåls tjänst än det rent statistiska; särskildt i ändamål att insamla tillfredsställande upplysningar angående den stora mängd lägenheter, hvilka vid rannsakingarna för det blifvande jordregistret komma att lämnas åsido.

Den största svagheten vid allt organisationsarbete i Sverige är som bekant brist på ekonomisering med arbetskraften. Det är vordet till en allmän visa, huru reparationsarbeten å våra gator bedrifvas: först skola nya vattenledningsrör nedläggas; gatan rifs upp, står en längre tid stängd för trafik, så kommer stensättningen och ångvälden går öfver. Man drar en suck af lättnad, men om några månader skola nya telefonledningar läggas ned; gatan rifs upp igen och ångvälden går öfver. Så om en tid skola nya vattenledningsrör läggas ned, och åter upprepas samma historia och arbetslöseri. Sammalunda har det som bekant förhållit sig inom jorddelningsväsendet: Kammarkollegium, Landtmästeristyrelsen, häradsrätterna, beskattningsmyndigheterna och Hushållningssällskapen hafva alla med intet eller dåligt organiseradt samarbete, sin hand med i dessa frågor. Om det nu är afsikten att bringa någon större enhetlighet i allt detta, så vore det dock synnerligen lämpligt, om ett samarbete äfven kunde komma till stånd mellan de statistiska samt de öfriga myndigheternas erforderliga lokalundersökningar. Om det är meningen att icke såsom hittintills basera hela jordbruksstatistiken på slarf, så vore det mycket ändamålsenligt, om vederbörande ortsundersökare antingen ensam, eller tillsammans med en andra person, som vore honom följaktig, jämte de jordbrukstekniska data insamlade de uppgifter af annat slag, hvilka äro af betydelse *såväl* för statistiken själf *som* för de öfriga i jorddelningsväsendet intresserade myndigheterna. Detta arbete kan med fördel begynna, så snart jordbruksstatistiken efter den nya omorganisationens genomförande skall begynna att utföras; att denna tidpunkt sammanfaller med jordregistrets uppläggande, gör det så mycket mer ändamålsenligt, att samarbete i någon form åstadkommes.

Bil A. Mantals Längd öfver Örebro Härad För År 1800.

			Mosiö Sockn.			Männer	Hustrur	Söner	Döttrar	Drängar	Pigor	Summa mantal	Tobak å 4 sk.	Tobak å 2 sk.	Dubbla fönster	Enkla fönster	
	Nummer	Hemman	Rökar														
Björkemo . . .	1	1		br. General Coyett . . .											5	7	1/2 ten. br.
Dyringe . . .	1	1	1	1/4 Olof Olsson	1	1							1			5	
				Svårfadren	1									1			
			1	1/4 Jonas Olsson	1	1						2	1			4	
			1	1/4 Olof Larsson	1	1	1	1				4	1			5	
			1	1/4 And:s Jonsson	1	1		1				3	1			5	
	2	1	1	1/2 Trumpet. J. Neyman . . .	1	1	1	3			1	7			4	3	
			1	1/2 Abraham Persson	1	1		1				3				2	
	3	1	1	1/2 Lars Larsson	1	1	1					3					
				Trumpet. C. Neyman	1	1						3			3	3	
			1	1/2 Nils Larsson	1	1	1					3				2	
				Jonas Olsson	1	1						2				1	
Dyringetorp . .			1	Lars Persson	1	1						2				1	

Bil B. Förteckning uppå Hemmansbrukare, Torpare, Socknehandtverkare, Smeder, Saltpetter-Siudare, Reserv, och Dagsverkskarlar, Inhysseshion och flere Dylika som komma at Betala Nedanskrefne Bevillningar, samt Riksgäldsfond, Slottshjelp och Medicinalfond uti Öster-Nerikes Fögderi För År 1800.

Örebro Härad Mosiö Sockn.		Hem- man		Riksgäldsfond	Slottshjelp	Medicinalfond	Bevillning								Summa	Bancomynt
		Skatte och Crono	Frälse				Säterier	1 art 8 §	2 art, 5, 6 §§			3 art	4 art, 5, 6 §§			
								Personel afgift	Åboavgift	B. för mantalet	Diverse Perso- ners afgift	Fönsterafgift	Frikursavgift	Sidentygsavgift		
Dyringe Olof Olsson .	1/4			54	2	2	20	24	4		26		2	4	1:16	16
Svårfadern .						1	20		2						2:1	6
Jonas Olsson	1/4			54	2	2	44	24	4		2	2	4		1:15.6	16
Olof Larsson	1/4			114	5	4	28	24	8		26	3	4		2:6.2	28
And. Jonsson	1/4			74	3	3	28	24	6		26	3	4		1:30.1	22
Abr. Persson	1/2			74	3	3	36	1—	6		1	3			2:10.7	22
Lars Larsson	1/2			94	4	3	36	1—	6			3			2:10.7	22
Nils Larsson	1/2			94	4	3	20	1—	6		1		2		2:10.7	22
Torp. Anders Anders.				54	2	1	20	8	2		6				37:11	6
D:o Jonas Olsson . .				54	2	2	20	8	4		6	1			41	12
D:o Lars Persson . .				54	2	2	20	8	4		6	1			41	12
Dyringetorp																

1810 Års Mantals Längd för Örebro Härad.

Nummer	Hem- man	Behöllne Rökar	Örebro Härad Mosjö Sockn.	Män	Mågar, Söner och Drängar			Mankön			Kvinnkön			Summa Mantalsskrefne			Uteslutne mantal			Summa Personer		Brännvins- avgift	Torparens Veckodagsverken	[anmärkingar rör- ande de olika familje- medlemmarnas namn och ålder]
Skatte	Krona	Frälse	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Björkemo . . .	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Dyringe norra gården	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Skräddartorp .																								
Sörgården . .	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
ägorne Mellangården .	3	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
ägorne Dyringetorp . .																								

Bil. D.

Berednings och Taxerings Längd på Allmänna

Hemmans namn	Nummer.	Fol. på uppgiften	Den skattskyldiges namn.	Anteckningar för Beräklandet af Bevillingen	Berednings-Committéens Förslag								§ af Berednings-Committéens Protokoll
					Hemmans- Classer				Hemmans Värden	Skydds-Afgift		Behållen Inkomst	
					1	2	3	Öfver-Class		Skydds-Afgift	Summa Skydds-Afgift		
Åby Sochn.													
Leckeby	1	4	Asessorn och Regements Fältskiäraren										
			Gragersons Enkefru äger		1	2		1,500		2	28		
			Informatorn I. Pontén							2			
			Hushållerskan Ljungqvist							2	8		
			3 Drängar 4 Pigor										
3:ie			Per Andersson äger		1	4		750		1	42	51	32
			1 Piga										
3:ie			Nämdekan Olof Andersson äger . . .		1	4		750		1	42	45	
			dess Hustru										
			1 Dotter										
Ibm	2		Börje Olsson brukar		1	2		1,500		4	1	4	30
			dess Hustru										
			1 Son å 24 s:r 1 Piga										
			Niclas Nilsson brukar		1	2		1,500		4	1	4	30
			dess Hustru										
			1 Dräng å 24 s:r 1 Piga										
			Herr Majoren										
			och Riddaren Berg von Linde i Skåne										
			äger N:o 2 Leckeby										
			uptaget vid Björnö										

Bevillningen och Brännevinns Brännings Afgiften för År 1810.

Taxerings-Committéens Förrättning																	Taxerings Committéens Annotationer.	\$ af Taxerings-Committéens Protocolli.
Hemmans Classer			Hemmans Värden	Taxerings-Committéens Beräkning af				Fastställd Bevilling				Kannat på Brännevinns-Pannan	Brännevinns-Agift					
1	2	Över-Class.		Skydds-Agift	Behållen Inkomst	Inkomst Agift	Inkomst af Embete och Tjenst	Efter Tariffen N:o 2	Efter Tariffen N:o 1	Agift af Embete och Tjenst	Summa Bevilling.							
	1		1,500	2 28				2 28			2 28		30	1 30	betydlig skulld			
				2				2			2							
				8				8			8							
				40				40			40							
	1		1,000	2 12	150	2 40			2 40		2 40		35	1 28		6		
				16				16			16							
	1		1,000	2 12	120	2 8		2 12			2 12		40	1 36				
				8				8			8							
				16				16			16							
	1		2,000	1 5 4	66 32	40		1 5 4			1 5 4		16	1 16				
				8				8			8							
				40				40			40							
	1		2,000	1 5 4	66 32	40		1 5 4			1 5 4		26	1 26				
				8				8			8							
				40				40			40							

Bil. E. Spånga Sockens Skattskrifnings Längd För År 1840.

Akalla p. fr.	Hemmans		Behållne Rökar	Uppgiftens nummer	Personer										Uppgift för Brännvinsbränning			Utskrifningsmanskap		Skattskrifne å 12 mantals penningar		Afkorting för barn under 15 år																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																		
	Nummer	Mantals			Husbonder	Hustrur och qvinnor som äro sina egna	Mägar, söner och drängar	Sonhustrur, döttrar och pigor	Mankön	Fria från bevilling efter 1:a Artikeln	Summa	Mankön	För särskilda Orsaker	Underåriga	Skattefrie	1834 års jordevärde	Åstämp-rymd	Klass-nummer	Brännvins panner	Ålverknings-Terminier																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
sk. fr.	1	1/4	2	Arrenderar Eric Lindström, född 1808, hustrun 1814, drängen Per 16, Dan 17, Perol 91, pigan Ulla 21, Vilhelmina 23, dr. Eric 82, fattighjon	1	3	2	1	8	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	

Bil. F.

N:o 1.

Taxerings Längd & Ägare af Hemman, Lägenheter, Verk och Inrättningar samt & Innehafvare af besittningsrätt & Krono Hemman i Spånga Socken, för År 1840.

	Hemmans			Berednings-Comitéens förslag				Taxerings-Comitéens åtgärd			
	Nummer	Mantal		Fastighets-värde		\$ i protocollet	Fastighets-värde		Bevilling efter 2:dra art.	\$ i protokollet	
				Parti-summa	Hufvud-summa		Parti-summa	Hufvud-summa			
Afl. Anders Anderssons Barn . . .	1	1		1,800							
d:o	3	1		2,350							
Frälse Råntan af $\frac{1}{2}$ mantal . . .	1			333 $\frac{1}{2}$	4,483 $\frac{1}{2}$			4,483 $\frac{1}{2}$	8 46 5		
d:o	1	1			400			400	38 5		
d:o	1	1			400			400	38 5		
d:o	2	1			2,350			2,350	4 33 7		
d:o	2	1			1,700			1,700	3 19 2		
d:o	3	1		2,300							
d:o	1	1		1,800							
Frälse Råntan af $\frac{1}{2}$ mant . . .	1			333 $\frac{1}{2}$	4,433 $\frac{1}{2}$			4,433 $\frac{1}{2}$	8 41 7		
d:o	3	1		2,300							
d:o	1	1		1,800							
Frälse Råntan af $\frac{1}{2}$ mant . . .	1			333 $\frac{1}{2}$	4,433 $\frac{1}{2}$			4,433 $\frac{1}{2}$	8 41 7		
Jan Peter Nilsson											

Bil. H.

N:o 3.

Taxerings Längd & Arrendatorer af Kongsgårdar, Kongsgårdshemman och Krono Lägenheter i
Spånga Socken, för År 1840.

	Hem- mans Nummer	Beredn. Comi- téens förslag		Taxerings Comitéens åtgärd			
		Fastighetsvärde	Arrendet	§ i protocollet	Fastighetsvärde	Behållen in- komst	Bevilling efter andra Art.
Kamar Rådet Stenbergs Enka	Nedre Kymlinge	2, 3 1 $\frac{1}{2}$	9,000				
	Killingtorp	1,000	379 33		11,450	78 15	3 43 11
	Linnäfvartorp	1,450					
	Råsta	1, 2 1 $\frac{1}{2}$	12,750 720		12,750		3 9
Kgl. Secreteraren Chierlin Post Inspectoren Bygdén	Ör	1 8	2,750				
	Långlöt	1 4	2,750	390 11	5,500		1 18

Bil. I. N: 4.
 Taxerings Längd & Arrendatorer och Brukare af Enskildes Hemman och Lägenheter m. m.
 i Spånga Socken, för År 1840.

	Hemmans Nummer	Arrenderadt hemmanantal	Arrenderade hemman med särskilde brukare	Berednings Co- mitéens förslag			Taxerings Comitéens ålgård			
				Fastighetsvärde	Arrendet	\$ i protocollet	Fastighetsvärde	Behållen In- komst	Bevilling efter andra art.	\$ i protocollet
Eric Lindström	Akalla	1 1/4	Arrenderade hemman med särskilde brukare	1,800			4,150	33 16	1 32	
Jan Ersson	d:o	3 1/4		2,350			4,100	33 16	1 32	
Anders Gabrielsson i Beckomberga	d:o	1 1/4		1,800						
Karl Fr. Spångberg	d:o	3 1/4		2,300						
Jan Jacobsson	d:o	1 1/4		400			400	6 32	16	
Anders Olsson	Breda	2 1/4		2,350			2,350	30	1 24	
	Bromsten	1 1/4		1,166 2/3			1,166 2/3	16 32	40	
	1/4 tenbr. Stredsberga	1—3 3/4		19,000			19,000	95	4 36	
		1 1/4		10,000			10,000	60	3	

Bil. K. Mentalislängd för Norra Åsarps socken af Redvägs Härad och Elfsborgs Län för år 1900.

Hemmans och Lägenhets	Hemmans		Fördelning i bruknings- delar	Personer och deras födelseår m. m.	Uppgiftens nummer	Antal personer som böra erlägga man- talspenningar		Gemenskapen af ar- mens och flottans värfvade regementen och corpsen	Antal personer som äro fria från erläg- gande af mantals- penningar		Anteckningar	Värn- pliktige			Frikallade från värnplik- tens fullgörande		
	natur	skatt				krono	frälse		Mankön	Kvinnön		Summa	Mankön	Kvinnön		Inskriftne	Värnpliktsförhållandet ej med säkerhet utrönat
Namn	Jordeboksnnummer																
Alfvered Hin- sagd.	2	1/2		1/2	Eg. Per Wilhelm Svensson	1											
Ibm. Frugseln	3	1/2	1/2	1/2	Eg. Anders Gustaf Jacobsson	1											
				1/2	Eg. August Jacobsson	1											
				1/2	Eg. Stefanus Johansson	1											
				1/2	Eg. David Jansson i Amerika	1											
Ibm. Stora Månsagården	4	1/2		1/2	1/2 Eg. Johannes Jonsson Åblad i Örjelunda Herregården	1											
				1/2	Arr. Frans Gottfried Åblad	1											
				1/2	Arr. Carl Levin Johansson	1											
Ibm. Tomten	5	1/2	1/2	1/2	Eg. Anders Jacobsson i Frugden	1											
				1/2	Eg. Johannes Andersson	1											
Ibm. Vest- götagdn	1	1	1	1	Eg. Johan Alfred Östberg	1											
				1	Arr. Edwin Johansson Sundin	1											

Bil. L.

Taxeringslängd för Norra Åsarps socken af Redvägs Härad och Elfsborgs län för år 1900.

[illegible]